اقىت ٴۇلىمجى ۇلى قارىمساقوۆ

اقىت ٴۇلىمجى ۇلى شىعارمالارى

(2)

阿合提·乌鲁木志作品集

«شينجياڭ كىتاپ قامباسىن» باسپادان شىعارۋ القاسى
شينجياڭ حالىق باسپاسى

新·疆·文·庫

اقت ٴۇلمجى ۇلى شعارمالارى

阿合提·乌鲁木志作品集

2 ـ توم

中国科学技术大学 图书馆藏

«شينجياڭ كتاپ قامباسى» باسپادان شعارۋ القاسى

شينجياڭ حالىق باسپاسى

图书在版编目(CIP)数据

阿合提·乌鲁木志作品集：全4册：哈萨克文/哈力都拉编.
—乌鲁木齐：新疆人民出版社，2014.12
（新疆文库）
ISBN978 - 7 - 228 - 18186 - 5
Ⅰ.①阿… Ⅱ.①哈… Ⅲ.①诗集 - 中国 - 近代 - 哈萨克语（中国少数民族语言）Ⅳ.①I222.75
中国版本图书馆CIP数据核字(2014)第313450号

新疆文库 《新疆文库》编辑出版委员会

阿合提·乌鲁木志作品集(2)

编　　者　哈力都拉·努尔塔扎　哈再孜·阿合提
审　　定　哈布丁·卡德尔
责任编辑　司马德里·居坎
编　　辑　高哈尔·哈力木
责任校对　麦克汗
设计总监　宁成春　刘堪海
印制总监　郑　忠
哈文标识　买买提·诺比提
书名题写　买买提·诺比提

出　　版　《新疆文库》编辑出版委员会
　　　　　新疆人民出版社
地　　址　乌鲁木齐市解放南路348号
邮　　编　830001
电　　话　0991-2320906
制　　版　哈布肯·足坎
印　　刷　中华商务联合印刷(广东)有限公司
版　　次　2015年4月第1版　第1次印刷
开　　本　889毫米×1194毫米　1/16
印　　张　37印张
字　　数　711千字
印　　数　1-1 500册
定　　价　535元(全四册)

《新疆文库》官网网址：http://www.xjwenku.com

مازمۇنى

قازىناما

ٴسوز باستار 3
عادىل حاننىڭ حۇكىمى 6
مۇسا پايعامباردىڭ موينىنداۋى 13
قازى پاتشا 16
تاكاپپار پاتشا 23
حيكايات ٴۇش جىگىت 32
ٴۇش اۋىز ٴسوز 36
ەكى ٴۋازىر حيكاياسى 52
دانىشپان بالا 60
كەرىم — كەربەز حيكاياسى 67
كەسىك قول كەلىنشەك 75
مۇسانىڭ قىزىرعا جولداس بولۋى 91
جاۋىز پاتشانىڭ جاڭىلىسى 104
سىماعۇل قيساسى 109
سۇلەيمەن مەن بايعۇزدىڭ حيكاياسى 126

سۇلەيمەن مەن سامۇرۇق جايلى حيكايا 135
ۇلىقپان قيساسى 148
ەسكەندىر زۇلقارنايىن 157

روماندار مەن داستاندار

كەرەي ەشەنى مۇحاممەت مومىن 179
كامال ٴپىر مۇرشيد ناقشباندا احۋالى 196
جەتى حاجى 230

تولعاۋلار

اقىتناما 241
وسيەتناما 258
وسيەتىم جۇرتىما 263
اقىت پاقىر قولىما الدىم قالام 272
ادام سىنى 280
قالام الىپ ازىراق 287
زامان قالاي دەسەڭىز 294
اباي قاسىموۋقا حات 303
قالام، سيا ـــ كوز جاسى 309
زار زامان 329
بوكەنىڭ جىرى 350
كەرەي بيلەرى 363
يشايقى بولعان بيلەرگە 372
سالەم حات 380
توزعاق تولعاعىنان 387

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ولەڭدەر مەن جىرلار

سارىن 395
بەتاشار (1) 399
بەتاشار (2) 414
ٴومىر جايى 416
اباق كەرەي بيلەرى 419
قايتەر ەدى 422
اركىمنىڭ بار ٴوز ويى 425
ٴسوز جازايىن ٴار گەپتەن 429
وتەر دۇنيە ايالسىز 434
ايەلدەر تۋرالى 439
ٴبىر سىرلى سەگىز قىرلى بول 441
اۋەلى ٴسوز باستايىن يناباتتان 444
جىگىتتىڭ جەتى سىنى 446
نۇعىمانعا 448
قارايىپ كورىنىپ ٴجۇر ەلگە باسىم 452
زامانا نۇسقاسى 453
ۇلىقتار جايلى ۇلاعات 455
وزگەرىس 459
ادام كۇنى ادامەن 463
كەڭەس جازدىم 465
جاسىم جەتتى جەتپىسكە 471
ەرىنبە، ەستى جىگىتتەر 474
باسپاشىعا حات 480
قازانداعى قۇساينوۆ باسپاسىنا حات 483
اتاما 486
ارمان - اي 487

بوقايعا 491
كوڭىل ايتۋ 497
وگىز اتام اۋلىنا 501
بوكەس اۋلىنا 504
قۇليعا 508
زىمىراعا 509
تۇردىبەككە 510
تۇلىمبايعا 513
تۇڭعىشبايعا 514
ٴشارىپقانعا 516
شياۋ ٴشارىپقانعا 517
باجاققا 518

قوسىمشا:

«قازىناما» تۋرالى از ايال .... قاليوللا نۇرتازا ۇلى 557

قازنناما

ٴسوز باستار

ٴبىسمىللا دەپ قولىما قالام الدىم،
ازىراق بىلگەنىمدى حاتقا سالدىم.
مىڭ توعىز ٴجۇز جيىرما ٴتورت ميللاديدە
ٴبىر مۇشەل جىل قازىلىق اتتا بارمىن.

سودان بەرى كەزىكتىم كوپ ىستەرگە،
وڭىمدە ەمەس تۇسىمدە جوق ىستەرگە.
بۇراڭ جولداي دۇنيەنى بۇراڭداعان
كىمنىڭ حالى جەتەدى تەگىستەۋگە؟!

ناداندىق حاق جولىنان تايدىرادى،
جاماندىق ٴىس وتكەن سوڭ قايعىرادى.
بىلگەن مەن بىلمەگەننىڭ ەكى اراسى
اسپان مەن جەردەي بولىپ ايىرىلادى.

عاپىلدىقتا شىن عاپۋ وتىنەمىن،
تاۋبە ەتسەم بىلەم اللا كەشىرەرىن.
بىلە تۇرىپ ايتپاسام بىلمەگەنگە
تۇسىنەم كەمەيەرىن نەسىبەمنىڭ.

بىلە تۇرىپ وتكىزگەن كۇنالاردى،
بيدەن ايىپ، حالقىنان ٴمىن الادى.

بىلمەي ىستەپ بىلگەندە تاۋبە قىلسا
ناقاقتىعى ەكشەلىپ سۇرالادى.

مىسالى مۇنداي ٴىستىڭ تولىپ جاتىر،
تۇسىنبەي قالماڭىزدار مۇنان عاپىل.
وسىندايدان از ٴتامسىل ٴسوز شىعاردىم،
التاي كەرەي اقىنى اقىت پاقىر.

مىسال قىلدىم پايعامبار، پاتشانى دا،
مىسال قىلدىم ۇرىنى ات جالىندا.
مىسال قىلدىم داۋگەردى داۋا تاپپاس
مىسال قىلدىم عايىپتى قاس ـ قاعىمدا.

جارانلار مۇنان عيبرات السا دەدىم،
جاۋىزدىق جازا شەگىپ قالسا دەدىم.
قازىلىق جولىنا بۇل ورنەك بولىپ
ۇرپاقتار اراسىنا بارسا دەدىم.

بۇرىن دا بۇل تەكتەس ٴسوز جازعان ەدىم،
كەيبىرلەرى جاپقانداي نارعا كەجىم.
قوجاسى مەن قۇلى دا باسكە وتىرعان
سامۇرىق قۇس پەن سۇلەيمەن تالعاپ ورىن.

حالىق ٴسوزى ساقتالعان دانالىق بوپ،
كەلەر ـ كەتەر ٴىسىڭنىڭ ٴبارى انىق بوپ.
استامدىق قىپ قورلاساڭ وزگە جاندى
الدىنا اكەپ جىقپاي ما ٴبىر السپ كەپ.

وسىنداي مىسال الدىم عالىيادان،
ادامدىق اقىل كەنى دارىيادان.

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

عيبىرات ىزدەپ وقىسا حالايىقتار
كورەر دەپ ٴوز مىندەرىن تانىماعان.

سول ويمەن كوپ ٴسوزىمدى تىركەپ جازدىم،
باندانىڭ اتىن ايتپاي بۇركەپ جازدىم.
پايعامبار مەن اۋليە ـ انبيەنىڭ
اتىن اتاپ، ىستەرىن سىلتەپ جازدىم.

اتا ـ انا، ەرلى ـ زايىپ حاقىن جازدىم،
بالانىڭ جاقسى ـ جامان نارقىن جازدىم.
بۇل سوزدەرىم حالقىما ورنەك بولسا
ۇلگى ەتىپ ۇرپاعىما قالدىرامىن!..

ٴناسيحات ٴسوز كوپ جازدىم جالپىعا ارناپ،
جالقاۋ، نادان، جالاقور سالتىنا ارناپ.
وزعان ەلدەن ونەگە الىڭدار دەپ
ٴمىنىن ساناپ كوش سوڭى قالدىرار ناق...

كىتاپتان ٴريسالا تەرىپ جازدىم،
ۇلگى ٴسوز ورنەكتەرىن كورىپ جازدىم.
قازىلىق شاريعاتقا جول بولسىن دەپ
«قازىناما» دەگەن ات قويىپ جازدىم.

عادىل حاننىڭ حۇكىمى

ەرتەدە پاتشا بولعان ەلدەن اسقان،
وزىنشە ٴتارتىپ ٴتۇزىپ، ۇكىم شاشقان.
— قىزىردى ٴبىر كورۋگە بولار ما، — دەپ
ٴوزىنىڭ ۋازىرىمەن اقىلداسقان.

— قىزىرمەن ٴبىر جولىعىپ كورەر مە ەدىم،
قانداي حۇكىم قىلسا دا كونەر ەدىم.
قىزىردى اكەپ كوزىمە كورسەتكەنگە
مىڭ ٴدىلدا ساناپ تۇرىپ بەرەر ەدىم.

كورسەتىپ تاباتىن جول ٴدىلدامدى السا،
نەمەسە ەرتىپ مەنى بىرگە بارسا.
ەكى دۇنيە ٴدىلدامنىڭ سۇراۋى جوق
ولتىرسەم ٴدىلدامدى الىپ تابا الماسا، —

دەگەندى ايتىپ ۋازىرىنە اقىل سالدى،
ٴبىر ەمەس وزىندە ٴۇش ٴۋازىر بار - دى.
ەكەۋى ەرەك قۇپتادى وسى ٴسوزدى
ٴۇشىنشىسى باسىن تەك يزەي سالدى.

وسىلاي ٴار شاھارعا حابار شاشتى،
ىزدەتىپ ٴدىلدا بەرىپ تابا الماستى.

مىڭ ٴدىلداسىن الىپ اپ قاشايىق دەپ
ٴار جەردە ەكەۋ ـ ەكەۋ اقىلداستى.

ەش ادام بۇل اقىلمەن بارا المادى،
السام دەپ التىنعا كوز سالا المادى.
ەكى ەمەس حان جارلىعى بىرەۋ دەگەن
ٴدىلدانى حاننان قورقىپ الا المادى.

سول شاقتا جاسى جەتكەن ٴبىر كارى شال،
ۇستىندە جىرتىق دامبال ـ كويلەگى بار.
قىزىردى مەن تابام دەپ جەتىپ كەلدى
كىسىدەي تانىس بولىپ كورگەنى بار.

قامباشى ايتتى: ـــ جارلىقتى بىلەسىڭ بە،
ۋاقتى ٴبىر ـ اق اي، جي ەسىڭدى.
سول كۇنگەشە قىزىردى ٴبىر كورسەتسەڭ،
ٴدىلدادان تىس سيلىق بار ۇلەسىڭە.
كورسەتۋگە جەتپەسە قۇدىرەتىڭ
بەكى شالىم جارلىقپەن ولەتىنىڭە.

ـــ بىلەمىن، ـــ دەپ ٴدىلدانى ساناپ الدى،
ٴبىرىڭدى كوزىن ٴسۇرتىپ قاراپ الدى.
سورلىدا سالاتۇعىن قالتا دا جوق
شەشتى دە كويلەگىنە وراپ الدى.

ٴدىلدانى الىپ ۇيىنە بارادى شال،
كيىم ـ تاماق بازاردان الادى شال.
كيىمى كوك، تاماعى توق بولعانىمەن
قىل موينىنان تۇزاقتا قالادى شال.

شال تىلەيدى «اۋلىەم، قىزىرىم» دەپ،
ٴسىزدى دەپ كوردىم التىن قىزىمن دەپ.
ٴولىپ كەتسەم ارتىمدا قاتىن ـ بالام
پاتشانىڭ قالاي ۋزەر شىجىمىن دەپ.

وتكىزىپ ۋايىمەن جالعىز ايدى،
مەزگىلدى بەيشارا شال بىلمەي قالدى.
تاعدىرى قولىنا ٴوتتى پاتشاسىنىڭ
السا دا، قۇتقارسا دا شىبىن جاندى.

حان جارلادى: مايدانعا تاق قۇرىلىپ،
جيناتتى ەلدى قۇدايعا ناق سيىنىپ.
قىزىردى كورەمىز دەپ شاھار حالقى
ۋلكەن ٴبىر بازار بولدى جۇرت جيىلىپ.

شال كەلدى ولەمىن دەپ زارەسى ۋشىپ،
قىرجيىپ جەلكە تەرى، ٴيىنى ٴتۇسىپ.
سالبىراپ حان الدىندا تۇردى بارىپ
ەكى اياق ٴبىر ـ بىرىنە شالىنىسىپ.

پاتشا وتىر ۋازىرىمەن تاحت قۇرىپ،
تانىتىپ سالتاناتتى باقتىلىق.
الدىنا الىپ كەلگەن شالدى كورىپ
كەيىدى شالدىڭ جايىن ايتىپ تۇرىپ:

ــ اللانى ۇمتپايىق قىسىلعاندا،
ۋادە ــ پارىز بىلگەن بار مۇسىلمانعا.
قىزىردى تابامىن دەپ ٴدىلدانى العان
نە جازا ۋازىرلەر مىنا شالعا!

باس ءۋازىر: ــــ شالدا كوپ قايلا دەدى،
اۋەلى قول ـ اياعىن بايلا دەدى.
جادىگويلىكپەن پاتشانىڭ حاقىن جەدى،
اسايىق بۋىندىرىپ دارعا دەدى.

سەلكىلدەر مۇنى ەستىپ شال بەيشارا،
ساقتا دەپ جالبارىنىپ حاق تاعاللا.
كۇللى ءشاي ـ ءىن يارجيعۇ ءيلا اسلىهي دەپ
سويلەپ تۇر شال قاسىندا ءبىر جاس بالا.

پاتشا ايتتى: ــــ ال، ەكىنشى ءۋازىرىم،
ءبىلدىڭىز باستان ـ اياق شالدىڭ سىرىن.
مىناۋ شال مىڭ ءدىلدانى تەككە الا ما
ءسىز دە ءبىر ايتىڭىزشى جازا ءجونىن؟

ول ءۋازىر: ــــ مىنا شال زالىم دەدى،
جادىگويلىكپەن پاتشانىڭ مالىن جەدى.
دارعا تارتپاي بۇل شالدى دەرەۋ باۋىزداپ،
ءىشۋ كەرەك ىستىقتاي قانىن دەدى.

مالى جوق الاتۇعىن شالدى سىعىپ،
ءدىلدادان دا قالماپتى جارتى سىنىق.
بىتەۋ سوي شال تەرىسى مىقتى بولار
قويالىق اعاشقا ءىلىپ سابان تىعىپ.

باعانادان شال قاسىندا تۇردى بالا،
بەرگەنى شالعا مەدەت حاق تاعاللا.
كۇللى ءشاي ـ ءىن يارجيعۇ ءيلا اسلىهي دەپ
بۇل سوزگە دە بالا جاۋاپ بەردى جانا.

پاتشا ايتتى: ـــ ال ٴۇشىنشى ٴۋازىرىم،
قالاي دا ٴسىز بىلەرسىز مۇنىڭ ٴجونىن.
قىزىردى كورسەتەم دەپ ٴدىلدانى العان
بولا ما مۇنان بىلاي شالعا سەنىم.

ٴۋازىر سادىق جاۋابىن بەردى حانعا،
جاقسىعا، حان قاسىنا جيىلعانعا:
ـــ بەيشارا تويىنۋعا العان شىعار،
نە بولار عاپۋ ەتسەڭ سورلى شالعا.

ەرلىك ـ قايرات، راقىم ـ اقىل بىلگەن،
سانالماس ماقسۇت بولىپ شالدى جەڭگەن.
ٴبىر كەتكەن مىڭ ٴدىلداڭىز قايتىپ كەلمەس
باۋىزداپ ٴمۇساپىردى ولتىرگەنمەن.

باعانادان شال قاسىندا تۇرعان بالا،
بەرىپ تۇر شال جاۋابىن ەكەۋ ارا.
كۇللى ٴشاي ـ ٴبىن يارجيعۇ ٴيلا اسىلىهي دەپ
جاۋابىن تاعى بەردى بۇعان قارا.

پاتشا ايتتى: ـــ بالا، سەنى ٴتاۋىر كوردىم،
سويلەدىڭ، شالدىڭ ٴسوزىن تۇزەپ بەردىڭ.
ٴبار نارسە ٴوز تەگىنە تارتادى دەپ
سەن بالا ۇشكە دەيىن جاۋاپ بەردىڭ.

ايتقان سوڭ سارقىپ ايتشى ايتارىڭدى،
بوگدە ٴۇش سوزگە ٴبىر جاۋاپ قايتارىلدى.
بۇل شالدىڭ اقىل بەرەر بالاسى ما ەڭ،
قيىن شاقتا ۇيرەتەر جال تابۋدى؟!

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com